

Opinia do ustawy o dyscyplinie wojskowej
(druk nr 639)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi ustawa o dyscyplinie wojskowej jest aktem normatywnym, który w sposób syntetyczny i kompleksowy reguluje kwestie związane z wyróżnianiem żołnierzy oraz reagowaniem dyscyplinarnym na popełniane przez nich przewinienia.

Wprowadza szereg rozwiązań mających na celu usprawnienie i podniesienie skuteczności prowadzonych postępowań dyscyplinarnych, a także ich dostosowanie do nowych warunków pełnienia służby, jakimi są w szczególności: profesjonalizacja Sił Zbrojnych oraz realizowanie licznych zadań poza granicami państwa w formie działań antyterrorystycznych, akcji humanitarnych, poszukiwawczych oraz ratowniczych.

Do podstawowych założeń ustawy należy zaliczyć zwiększenie liczby elementów motywacyjnych, wzmocnienie reagowania dyscyplinarnego w przypadkach użycia na służbie alkoholu lub narkotyków, ograniczenie procedur i przejawów biurokratyzacji w ramach postępowania dyscyplinarnego, a także zapewnienie zgodności przepisów ustawy z wymogami Konstytucji RP oraz ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Przedłożona Senatowi nowa ustawa o dyscyplinie wojskowej, w odróżnieniu od dotychczasowej, która w założeniu dotyczyła wyłącznie okresu pokoju, będzie obowiązywała również na czas po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny, podczas wykonywania zadań służbowych w strefie działań wojennych, w przypadkach użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa oraz w czasie udziału w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych.

Nowością jest nałożenie przez ustawę na każdego żołnierza obowiązku reagowania na zachowania żołnierza młodszego stopniem naruszające dyscyplinę oraz powiadamiania o takim zdarzeniu przełożonego żołnierza dopuszczającego się naruszenia.

Poszerzony został katalog definicji zawartych w słowniczku, w art. 3, o następujące sformułowania: dyscyplina wojskowa, postępowanie dyscyplinarne, raport dyscyplinarny, dowódca jednostki wojskowej, kierownik instytucji cywilnej, jednostka wojskowa, instytucja wojskowa, instytucja cywilna i narkotyki.

Jeśli chodzi o zmiany szczegółowe wprowadzone niniejszą ustawą to należy zwrócić uwagę na następujące rozwiązania:

- rozszerza się znacznie grono przełożonych dyscyplinarnych, szczególnie istotne jest nadanie takiego uprawnienia z jednej strony dowódcom drużyn - jako bezpośrednim przełożonym, a z drugiej strony, Prezydentowi RP oraz Naczelnemu Dowódcy Sił Zbrojnych, jako przełożonym najwyższym,
- określa się właściwość rzeczników dyscyplinarnych oraz zasady ich wyznaczania, odwoływania i wynagradzania,
- ustawa porządkuje i uzupełnia istniejące formy wyróżniania żołnierzy; dotychczasowe formy wyrażania uznania zostały włączone do katalogu wyróżnień. Katalog ten, zawarty w art. 11, został poszerzony o dwa nowe wyróżnienia: zatarcie ukarania przed upływem terminu określonego w ustawie oraz odznakę honorową,
- wprowadzone zostały dwie nowe formy wyróżniania zbiorowego dla pododdziałów i oddziałów, a także (co stanowi novum) dla instytucji wojskowych,
- ustawa wprowadza niezależność odpowiedzialności dyscyplinarnej od odpowiedzialności ponoszonej w innych postępowaniach, co w przypadku popełnienia czynu zabronionego mającego związek ze służbą wojskową oznacza obowiązek prowadzenia postępowania karnego i dyscyplinarnego,
- katalog kar dyscyplinarnych został zmniejszony z dziewięciu do siedmiu. Zrezygnowano z kar: aresztu koszarowego i zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania, natomiast kara aresztu izolacyjnego będzie mogła być orzekana jedynie w warunkach szczególnych wskazanych w art. 87 (po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny, podczas wykonywania zadań służbowych w strefie działań wojennych, w przypadkach

- użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa oraz w czasie udziału w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych),
- katalog środków dyscyplinarnych został zmodyfikowany w drodze poszerzenia jednego ze środków o "pozbawienie prawa do noszenia odznaki honorowej oraz udziału w uroczystościach wojskowych i państwowych z udziałem wojska",
 - do środków zapobiegawczych dodano nowy środek polegający na niedopuszczeniu do wykonywania czynności służbowych, gdy żołnierz znajduje się pod wpływem alkoholu, narkotyku lub innego podobnie działającego środka,
 - ustawa wprowadza doprecyzowanie przepisu o ustanowieniu obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym; obrońcą żołnierza będzie mógł być inny żołnierz, adwokat lub radca prawny,
 - istotnymi zmianami przyspieszającymi postępowanie i ułatwiającymi je są: wprowadzenie trybu uproszczonego oraz możliwość przeprowadzenia raportu dyscyplinarnego i wydanie orzeczenia pod nieobecność obwinionego,
 - ustawa określa dodatkową przesłankę wznowienia postępowania dyscyplinarnego, którą będzie wydanie orzeczenia w oparciu o orzeczenie lub decyzję innego organu, które zostały następnie uchylone albo zmienione w istotnym zakresie, a miały znaczący wpływ na rozstrzygnięcie sprawy,
 - w ustawie zawarto całościowe uregulowanie kwestii likwidacji skutków uchylonych lub zmienionych prawomocnych orzeczeń dyscyplinarnych,
 - w zmianie do ustawy - Kodeks wykroczeń rozszerzono zakres okoliczności obciążających sprawców niektórych wykroczeń o popełnienie ich pod wpływem nie tylko alkoholu i środka odurzającego ale również "innej podobnie działającej substancji lub środka".

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy został wniesiony do Sejmu przez Radę Ministrów.

I czytanie odbyło się w dniu 5 marca 2009 r. w sejmowej Komisji Obrony Narodowej. Do prac nad projektem wyznaczony został dodatkowo przedstawiciel sejmowej Komisji Ustawodawczej poseł Grzegorz Karpiński. Komisja skierowała projekt ustawy do podkomisji nadzwyczajnej. Po siedmiu posiedzeniach przyjęto sprawozdanie podkomisji.

W dniu 16 lipca 2009 r. Komisja Obrony Narodowej przyjęła projekt ustawy wraz z poprawkami.

Przedmiotem poprawek były między innymi:

- zmiana art. 51 zawierająca doprecyzowanie przepisu o ustanowieniu obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym,
- zmiana art. 55 dotycząca wskazania podmiotu, któremu rzecznik dyscyplinarny przedstawia propozycję orzeczenia,
- zmiana art. 87 wprowadzająca prawo do wniesienia odwołania od orzeczeń o ukaraniu w przypadkach wskazanych w zmienianym przepisie, oraz
- zmiana polegająca na dodaniu art. 91, zmieniającego ustawę o prokuraturze.

II czytanie projektu ustawy miało miejsce na 48 posiedzeniu Sejmu w dniu 26 sierpnia 2009 r. Sejm przystąpił niezwłocznie do III czytania.

Ustawa została uchwalona na 48 posiedzeniu, w dniu 28 sierpnia 2009 r.

III. Uwagi szczegółowe wraz z propozycjami poprawek

1. W art. 2 preredagowania wymaga treść ust. 4:

- "w art. 2 w ust. 4 wyrazy "do udzielenia pomocy, na żądanie uprawnionej osoby" zastępuje się wyrazami ", na żądanie uprawnionej osoby, do udzielenia pomocy";

2. W art. 5 w ust. 6 w pkt 2, należy rozważyć prawidłowość pozostawienia w ustawie wyrażenia "w ciągu roku kalendarzowego".

Stwierdzenie, że rzecznik dyscyplinarny będzie mógł być odwołany z tej funkcji gdy nie wykonywał obowiązków służbowych nieprzerwanie przez okres dłuższy niż trzy miesiące w ciągu roku kalendarzowego powoduje, że:

- żołnierz, który nie wykonywał funkcji np. przez październik, listopad i grudzień, będzie mógł być odwołany, natomiast
- żołnierz, który nie wykonywał funkcji przez połowę października, listopad, grudzień, styczeń, luty i połowę marca nie będzie mógł być odwołany.

3. W art. 11 w ust. 5 i 6 wyraz "dwukrotnego" należy zastąpić wyrazem "dwukrotności".

4. W art. 16 w ust. 3 należy wykreślić wyraz "tego".

5. W art. 20 w ust. 4 w pkt 3 wyraz "do" należy zastąpić wyrazami "w zakresie".
6. W art. 35 ust. 2 stanowi, że środek dyscyplinarny pozbawienia prawa do noszenia odznaki honorowej lub odznaki tytułu honorowego oraz udziału w uroczystościach wojskowych i państwowych z udziałem wojska stosuje się od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o ukaraniu do dnia zatarcia ukarania. Tymczasem dzień zatarcia ukarania następuje z upływem roku od dnia wykonania kary lub środka dyscyplinarnego (art. 86). W zaistniałej sytuacji nie jest możliwe wyznaczenie końca okresu stosowania środka karnego w przypadku, gdy zostanie on zastosowany samoistnie, czyli nie obok jednej z kar dyscyplinarnych.
7. W art. 49 ustawa wskazuje podstawy wyłączenia od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym przełożonego dyscyplinarnego, rzecznika dyscyplinarnego i wyższego przełożonego dyscyplinarnego. W przypadku gdy organem orzekającym w postępowaniu jest sąd ustawa nakazuje stosować przepisy Kodeksu postępowania karnego (art. 9). Ustawa nie reguluje natomiast kwestii wyłączenia od udziału w postępowaniu dyscyplinarnym organów wojskowych uprawnionych do orzekania o ukaraniu, wskazanych w art. 25 pkt 5 lit. a i c.
Propozycja poprawki polegać powinna na uzupełnieniu treści art. 49 o te organy oraz wskazanie podmiotu, który postanawia w przedmiocie ich wyłączenia.
8. Treść art. 60 ust. 4 powtórzona jest w dużej części w treści art. 62 ust. 2, dlatego należy rozważyć połączenie obu przepisów w jeden, zawierający merytorycznie tę samą materię:
 - w art. 60 skreśla się ust. 4;
 - w art. 62 w ust. 2 na końcu po wyrazach "z uzasadnieniem" dodaje się wyrazy ", a odpis tego orzeczenia doręcza się osobom uprawnionym do złożenia odwołania";
9. W art. 65 w ust. 4 wyrazy "organ uprawniony" zastępuje się wyrazami "organ wojskowy uprawniony";

10. W art. 71 w ust. 1 w pkt 2 wyrazy "o którym mowa w art. 76 ust. 5," zastępuje się wyrazami "nad wykonaniem ukarania";
11. W art. 76 ust. 5 wyrazy "o którym mowa w ust. 4" zastępuje się wyrazami "który zarządził wykonanie ukarania";
12. W art. 78 w ust. 1 wyrazy ", o których mowa w art. 33 ust. 1 pkt 2 i 3" zastępuje się wyrazami "zobowiązania do wykonania dodatkowych zadań służbowych lub zobowiązania do naprawienia wyrządzonej szkody";
13. W art. 82 w ust. 7 wyrazy "w której obwiniony" zastępuje się wyrazami "której obwiniony";
14. W art. 84 w ust. 2 w pkt 1 lit. a oraz w ust. 3 w pkt 1 lit a wyrazy "numer PESEL" zastępuje się wyrazami "numer ewidencyjny PESEL";
15. W art. 90:
 - a) w pkt 1 i 2 wyrazy "innych podobnie działających substancji lub środków" zastępuje się wyrazami "innej podobnie działającej substancji lub środka",
 - b) w pkt 3 wyrazy "podobnie działającego środka albo substancji" zastępuje się wyrazami "innej podobnie działającej substancji lub środka";
16. W art. 92 należy wprowadzić następujące zmiany o charakterze redakcyjnym i precyzującym:
 - w art. 92, w pkt 2, w art. 338:
 - a) w § 2 wyrazy "na okres powyżej 48 godzin, nie dłużej jednak niż na okres powyżej 7 dni" zastępuje się wyrazami "przez okres powyżej 48 godzin, nie dłużej jednak niż przez okres 7 dni",
 - b) w § 3 wyrazy "na okres" zastępuje się wyrazami "przez okres";
17. "W dziale VI, w rozdziale 2 i 3 art. 95-97 oznacza się jako art. 96-98".

Beata Mandylis

Główny legislator